

Oiva Ketonen
prof., Helsingin yliopisto

Ihmiskuva terveydessä ja sairaudessa

Dualistinen ja naturalistinen ihmiskuva ovat osaltaan vaikuttamassa tulkintaamme sairaudesta. Kaikki kuvat ihmisestä tai mallit hänen sairaudestaan ovat sairaustilanteessa lähinnä vain apuvälineitä. Mitään kuvaa ihmisestä ei tarvita, sanoo kirjoittaja, koska ihminen itse on paikalla.

Ihmiskuvalla tarkoitetaan niitä erilaisia teorioita tai käsityksiä, joita meillä on ihmisen olemuksesta ja elämästä maailmassa. Se voi olla yhtä hyvin sekä käsityksemme ihmisestä lajina että kuvamme muista ihmisistä ja meistä itsestämme. Ihmiskuva on merkitsevä sen vuoksi, että se ohjaa tapaamme olla ja toimia yhteisön jäsenenä ja vuorovaikutuksessa kanssaihmisemme kanssa. Vasta kun olemme selvillä omasta ihmiskuvastamme, me oikeastaan tiedämme, mitä me teemme, kun teemme sellaista, minkä tekemistä pidämme itsestään selvänä.

Tarkastelen seuraavassa ensiksi dualistista ja sitten naturalistista ihmiskuvaa. Ne ovat sillä tavoin rationalisoituja, merkitseviä ja vakiintuneita, että ovat saaneet ilmaisansa yhteisön instituutioissa ja pysyvissä asenteissa. Sen jälkeen tarkastelen kuvaa ihmisestä kanssaihmisenä ja sitä omaan minään liittyvää, ei aina tiedostettua ihmiskuvaa, joka on meissä itsessämme sävyttämässä elämäämme.

Dualistinen ihmiskuva

Perinteinen uskonto on vakiinnuttanut meissä käsityksen ihmisestä

kahtiajaettuna olentona. Tajuntamme jossakin kerroksessa ajattelemme, että ihmisessä on erikseen sielu eli henki ja erikseen ruumis eli aine, jotka ovat periaatteellisesti erilaiset. Kutsun tätä kuvaa dualistiseksi ihmiskuvaksi. Tästä kuvasta on monta eri johdannaista, kuten materialistinen kuva, jossa vain aine, so. ruumis katsotaan todelliseksi, ja spiritualistinen kuva, jossa päinvastoin vain henki katsotaan todelliseksi.

Kahtiajaosta seuraa toisaalta, että ihminen tulkitaan ruumiilliselta puoleltansa elimien ja toimintojen kokoelmaksi, joka on periaatteessa kone. Tulkinnan yksityiskohdat ovat vaihdelleet sen mukaan, mitä 'koneen' käsitteeseen on kunakin aikana sisällytetty. Toisaalta seuraa kahtiajaosta, että ihminen henkiseltä puoleltansa typistetään pelkäksi tietoisuudeksi, jonka kannalta ruumis on epäolennainen. Katsotaan, että ihmisen ruumis ei varsinaisesti ilmennä sitä, mitä ihminen on ihmisenä, vaan on vain ulkomuotoa ja siihen verrattavia 'ulkoisia' puitteita.

Kun ihminen on erottanut sielun ja ruumiin toisistaan, hän on samalla erottanut elämän kuolemasta eikä halua myöntää, että kuolemakin

omalla tavallansa on osa elämää ja elämän palvelija. Hän hyväksyy ihmisessä vain sen, mikä on tervettä torjuen muun jonkinlaisena ei-olevaisena. Sairaus ja kuolema ovat jääneet inhimillistä mieltä vaille.

Ihmisen kahtiajako on korostanut ihmisen arvoa, mutta siitä on ollut myös arvoa alentavia seurauksia. Se on ajatuksena hyvin vanha. Se ilmenee intialaisessa sielunvaellusopissa, samoin Platonin filosofiasa satoja vuosia e.Kr. Raamatussa tätä kahtiajakoa ei ole. Eurooppalaiseen tieteeseen se tuli uuden ajan alussa Descartes'n ansiosta. Kahtiajaon oppi oli aikanaan tarkoituksenmukainen. Se oli selkeätä näyttävä ja helppo teoria ja sopiva myös tiedepoliittisesti. Se näet antoi vapauden tutkia mielin määrin sitä konetta, joksi ihmisen ruumis oletettiin. Tiede ei tällöin puuttunut hengen asioihin, jotka olivat kirkon asioita.

Descartes'n filosofia on ollut tärkeä tekijä nykyaikaisen luonnontieteen syntyemisessä. Lääketiede oli pitkät ajat tämän perinteen ulkopuolella, mutta on vähitellen yhä kiinteämmin omaksunut luonnontieteelliset menetelmät.

Biolääketieteellinen sairauden tulkinta

Tällä hetkellä käsitys ihmisestä koneena eli organismina, joka niin terveydessään kuin sairaudessaan voidaan selittää luonnontieteen

menetelmin, biolääketieteessä. Ame... Engel... Science-lehden...

Vallitseva... tyään on bi... tustieteentään... Se edellyttää... äysin selittä... ten (somaatt... keamisena r... mitään sijaa... psykologisill... luottuvuuksi... en malli ei... sairautta on... sesta käyttä... tomana seik... että poikkeaa... selitettävä... miallisten t... prosessien... teella.»

Huomattakoo... äitetty mitä... aanhoito on... tieteellinen... henkisen pu... muksen ulko... seuraavan si... teen keinoin

Naturalis

Dualistinen... kuin biolääke... malli ovat ih... riähteellisest... mitä ihmisest... eli sieluksi

menetelmin, saa ilmauksensa ns. biolääketieteellisessä sairaudenkuvassa. Amerikkalainen lääkäri G. L. Engel luonnehti tätä kuvaa Science-lehdessä seuraavaan tapaan:

„Vallitseva sairauden malli nykyään on biolääketieteellinen, perustieteenään molekyylibiologia. Se edellyttää, että sairaus voidaan täysin selittää mitattavien biologisten (somaattisten) muuttujien poikkeamisena normista. Siinä ei ole mitään sijaa sairauden sosiaalisille, psykologisille ja käyttäytymisen ulottuvuuksille. Biolääketieteellinen malli ei ainoastaan vaadi, että sairautta on tarkasteltava sosiaalisesta käyttäytymisestä riippumattomana seikkana, se vaatii myös, että poikkeava käyttäytyminen on selitettävä somaattisten (biokeemiallisten tai neurofysiologisten) prosessien häiriytymisen perusteella.»

Huomattakoon, että tässä ei ole väitetty mitään siitä, millaista sairaanhoito on käytännössä. Biolääketieteellinen malli jättää ihmisen henkisen puolen tieteellisen tutkimuksen ulkopuolelle olettaen sen seuraavan siitä, mitä biolääketieteen keinoin voidaan havaita.

Naturalistinen ihmiskuva

Dualistinen ihmiskuva samoin kuin biolääketieteellinen sairauden malli ovat ihmisen tutkimiseen periaatteellisesti riittämättömät. Se mitä ihmisessä kutsumme hengeksi eli sieluksi ja se mitä kutsumme

ruumiiksi ovat yhtäläisesti todellisia, yhden ja saman jakamattoman kokonaisuuden eri puolia tai ulottuvuuksia.

Kutsun tätä toista ihmiskuvaa, johon tullaan tarkastelemalla ihmistä luonnon olentona, naturalistiseksi ihmiskuvaksi. Sanaa 'naturalistinen' tosin käytetään toisinaan myös muunlaisista ihmiskuvista.

Myös naturalistinen ihmiskuva on filosofisena ajatuksena vanha. Tieteellisen pohjan ajatus sai kuitenkin vasta 1800-luvun puolenvälin jälkeen Darwinin luoman kehitysoopin ansiosta. Ihminen niin kuin jokainen muukin elävien olentojen laji on sen mukaan kehittynyt luonnonvalinnan tietä vähitellen pienistä periytyvistä muutoksista.

Tavallisesti puhutaan soveliaimman säilymisestä, vaikka ei voida osoittaa, mikä kyky tai ominaisuus tekee jostakin yksilöstä tai lajista soveliaan säilymään. Se riippuu tilanteesta, ja tämä koskee myös ihmistä. Luonnonvalinta ei tarkoita, että ihmiset tulisivat aina 'paremmiksi', so. että heistä tulisi aina parempia korkeushyppäjiä, etevämpiä matemaatikkoja ja jaloimpia sankareita.

Luonnonvalinta säätelee lajin yksilöiden vanhenemisen ja kuoleman. Yksilöiden anatomia, fysiologia ja käyttäytyminen muovautuvat sellaisiksi, että vanheneminen tapahtuu lajin, ryhmän tai kulttuurin säilymisen kannalta edullisimmissa iässä.

Vanhenemiseen on siten kaksi erilaista syytä. Toinen syy on elimistön kulumisen ja rappeutumisen ja

toinen perimmäinen syy on vanhenemisen biologinen tarkoitus eli se, että yksilö poistuu lajin näytelmästä kun oikea aika on tullut. Tämän jälkimmäisen syyn merkitys voi luonnossa ja ihmiselläkin ilmetä hyvin selvällä tavalla. Tiedetään, että luonnonvaraisissa oloissa eskimo, joka oli vanha ja sairaalloinen, saattoi riisuutua, mennä pakkaseen ja poistua elämästä. Se ehkä vaikutti ratkaisevasti perheen kykyyn liikkua napaseudun lumessa paikasta toiseen ja säilyä.

Roomalainen runoilija Lucretius aikanaan korosti voimakkaasti kuoleman asianmukaisuutta: »Elävien olentojen sukupolvet katoavat seuraten nopeasti toisiaan ja niin kuin juoksijat ojentavat edelleen elämän soihdun. — Vanha pannaan syrjään, jotta tilaa tulisi uudelle». Tämä on kuoleman lahja elämälle. Katoavuus on osa ihmisen olemusta. Muutoin elämän kiertokulku ei voisi jatkua.

Kehityksessä ei ole mahdollista nähdä mitään suunnitelmaa. Jos taustalla on jokin jumalallinen suunnitelma, sillä tuskin on luonnonlain muotoa, jonka voisimme keksiä.

Kehitys on sitonut meidät monin tavoin muuhun olevaiseen. Ihmisen edeltäjissä tapahtui 20—30 miljoonaa vuotta sitten geenimutaatio, jonka ansiosta nämä menettivät kyvyn syntetisoida C-vitamiinia muista ravintoaineista. Tästä mutaatiosta, jota kyseisen lajin kannalta voisi pitää geneettisenä sairautena, ei ollut sanottavaa

mää ja väkyy tervet- na ei- olema mieltä

stanut ollut uksia. ra. Se iellus- ofias- atussa oppa- uuden sta. n tar- lkeäl- ria ja ti. Se nielin misen ällöin jotka

it tar- non- etiede en ul- tellen luon-

stä ko- a niin essaan tieteen

haittaa, koska C-vitamiinia esiintyy luonnossa runsaasti.

Mutaatiosta päinvastoin oli 'etua' sikäli, että se vapautti voimavaroja muihin tarkoituksiin ja oli siten askel kehityksessä kohti ihmistä. Keripukkiin sairastumisen mahdollisuus on siis osa ihmisen olemusta. Se on lisännyt ihmisen riippuvuutta muusta luonnosta niin kuin useat muutkin kehityksen askeleet. Ne ja muut riippuvuudet ja sairastumisen mahdollisuudet kuuluvat nykyajan ihmisenä olemisen hintaan. Jotta voisimme elää terveinä, meidän täytyy elää lajimme mukaisesti, niin että täyttäisimme ne ihmisenä olemisen ehdot, joihin ihmiseksi tuleminen on meidät sitonut.

Kysymykseen, miksi ihminen lajina on sellainen kuin hän on, ei ole mitään luonnontieteellisen selityksen muotoon puettavaa vastausta. Ei ole olemassa kehityksen lakia, jonka perusteella ihmisen ominaisuudet voitaisiin johtaa jostakin muusta. Voidaan sanoa vain, että ihmisen olemus vastaa sitä ympäristöä, jossa hän elää ja sitä tapaa, jonka mukaan hän siinä elää ja tulee yksilönä ja yhteisönä toimeen. Selitys, jos sellainen on annettava, on se, että kuvataan ihmisen nykytila. Jos ihminen ei olisi sellainen kuin hän on, me emme olisi tässä.

Ihmisen luonnollinen nykytila on sama kuin ihmisen terveyden tila. Luonnonvalinnan näkökulmasta katsottuna terveys on normaalitila, johon ei ole mitään syytä. Periaatteessa jokainen poikkeavuus tästä

tilasta voidaan katsoa sairaudeksi. Sairauden syyt ovat syitä siihen, miksi ihminen poikkeaa tästä tilasta. Sairaus yksilön elämän seikkana on tilapäistä tai pysyvää epäonnistumista ihmisen osassa, ja ihmisen olemukseen kuuluu, että hän on kulttuuri-ihminen.

Luonto ja ihminen eivät ole toistensa vastakohtia. Mitä ihmisessä on erityisesti inhimillistä, hänen järkensä, ajattelunsa ja hänen henkensä, on biologista siinä mielessä, että se kaikki on syntynyt evoluution kuluessa. Siten on luonnollista että ns. henki ja ns. ruumis vaikuttavat toisiinsa, koska ne ovat yhtä ja samaa elämää vain eri näkökulmista tarkasteltuna.

Intentionaalinen sairauden tulkinta

Naturalistiseen ihmiskuvaan liittyvä luonnollisella tavalla sairauden malli eli tulkinta, jota voi sanoa intentionaaliseksi. Tämän tulkinnan mukaan sairaus on suuremmissa tai pienemmissä määrin tarkoitettu teko. Sairaus ilmaisee jostain. Sairas puhuu sairautensa kautta syvemmällä olevasta vammasta tai ongelmasta, jota hän ei kykene sosiaalisessa ympäristössään muulla tavoin riittävästi ilmaisemaan. Jotta tämä vamma tai vaikeus tulisi hoidetuksi, sairauden viesti on tulkittava. Se ei onnistu, jos sairaus yritetään ymmärtää vain biolääketieteen mukaisesti.

Miksi voidaan sanoa, että intentionaalinen tulkinta liittyy luonnolli-

sella tavalla naturalistiseen ihmiskuvaan?

Ihminen, paitsi että hän on kokonaisuus, on, kuten Aristoteles sanoi, sosiaalinen eläin. Hän on vuosisimiljoonien kuluessa kehittynyt ympäristönsä muovaamana, vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Tärkeimmän osan tästä ympäristöstä muodostavat toiset ihmiset. Jokseenkin kaikki, mitä hän on ja tekee, on tavalla tai toisella tarkoitettu ilmaisemaan jostain toiselle ihmiselle.

Tämä ihmisen puoli on heikosti tiedostettu ehkä siitä syystä, että ihminen on, kuten sanotaan, symboleja käyttävä olento, hän puhuu, hänellä on kieli. Kun on ajateltu, että juuri tämä erityinen kyky erottaa ihmisen eläimestä, niin on samalla — jotta ero olisi selvempi — oletettu, että asioita ei muilla keinoin voikaan ilmaista; eleitä tms. ei tavallisesti katsota symbolikieleksi. Tämä yleistys on erehdys. Ihminen 'sanoo' monia asioita monin muin tavoin.

Freudien aloittama psykoterapia on vuosikymmenien kuluessa ilman epäilyä jäännöksiä osoittanut, että ihminen todella voi puhua sairautensa kautta. Tietoa tästä asiasta oli jo ennen Freudiakin. Myöhempi ns. antropologinen lääketiede korostaa, että kaikki sairaudet tavalla tai toisella ovat tulkittaviksi ja ymmärrettäviksi tarkoitettuja viestejä.

Dualistisen ja naturalistisen ihmiskuvan ja niiden johdannaisten ohella on tietysti vielä muita mahdollisia ihmiskuvia ja ehkä myös

niihin liitt. Poliitikot omia ihmisiä tyinen ihmismyös asetu tyinkaltainen ja manipulointukseen, ja sosiaalisen puutu nihi

Tulkinta

Biolääketieteen tulkinta ja int tulkinta ovat, jos ne kumpu laiseksi saisi. Mutta josta olevia periaatteita niin pitkälle den pätevyys nämä tulkin ristiriitaiset. sanoa, että on sekä bi intentionaali voin kumpil mättömäksi.

Kuva ihmiskansain

Dualistinen muut niihin ovat, ainakaan, tiedost niihin kuulu niistä kesku-

seen ihmis-
n on koko-
stoteles sa-
län on vuo-
kehittynyt
ana, vuo-
mpäristönsä
osan tästä
ovat toiset
ikki, mitä
tavalla tai
semaan jo-

on heikosti
yystä, että
taan, sym-
iän puhuu,
on ajateltu,
kyky erot-
tiin on sa-
elvempi —
nuilla kei-
eleitä tms.
ymbolikie-
erehdys-
isioita mo-

terapia on
ssa ilman
tanut, että
ta sairauk-
stä asiasta
Myöhem-
lääketiede
raudet ta-
lkittaviksi
rkoitettuja

sen ihmis-
lannaisten
uita mah-
hkä myös

niihin liittyviä sairauden malleja. Poliitikot esittelevät puheissaan omia ihmisen ihannekuviaan. Eri-tyinen ihmiskuva voi kätkeytyä myös asetukseen, joka johtaa tietynkaltaiseen ihmisten käsittelyyn ja manipulointiin, kuten esim. asetukseen, jolla on säädelty jokin sosiaalisen toiminnan alue. En puutu niihin enempää.

Tulkintojen suhteet

Biolääketieteellinen sairauden tulkinta ja intentionaalinen sairauden tulkinta ovat keskenään ristiriitaiset, jos ne käsitetään tyhjentäviksi, so. jos kumpikin katsotaan jonkinlaiseksi sairauden kokonaiskuvaksi. Mutta jos kummankin pohjana olevia periaatteita sovelletaan vain niin pitkälle kuin näiden periaatteiden pätevyys riittää, niin silloin nämä tulkinnat eivät ole keskenään ristiriitaiset. Voidaan päinvastoin sanoa, että jokaisessa sairaudessa on sekä biolääketieteellinen että intentionaalinen aspektinsa. Harvoin kumpikaan jää täysin näkymättömäksi.

Kuva ihmisestä kanssaihmisenä

Dualistinen ja naturalistinen ja muut niihin verrattavat ihmiskuvat ovat, ainakin tärkeimmiltä osiltaan, tiedostettuja käsityksiä, so. niihin kuuluvia asioita opetetaan, niistä keskustellaan ja sikäli kuin

ne ovat käsityksiämme, me tiedämme ne käsityksiksemme.

Näin ei yleensä ole sen ihmiskuvan laita, jonka mukaan muodostamme käsityksemme kanssaihmisestämme. Pohjalla on omaan minäämme liittyvä ihmiskuva, joka sävyttää elämäämme ja joka on meille sillä tavoin luonnollinen ja itsestään selvä, että emme yleensä edes huomaa tämän erityisen ihmisen mallin olemassaoloa.

Ihmisen omaan minään liittyvän sisäisen ihmiskuvan luonnehtiminen on filosofisesti vaikeampi tehtävä kuin edellä esiteltujen kuvien tai teoriain selostaminen.

Ihmisen sisäisen ihmiskuvan ai-nekset ovat toisaalta hänen geneettisissä taipumuksissaan ja toisaalta hänen ympäristönsä tekijöissä. Näkyvät pääpiirteensä, jotka yleensä sitkeästi säilyvät, tämä kuva saa vuorovaikutuksesta lähimmän ympäristön kanssa. Ihmisen varhainen kokemus tulee osaksi hänen luontoaan, häntä itseään. Jotta hänen suhtautumisensa maailmaan siitä muuttuisi, hänen tulee ihmisenä vastaavasti muuttua. Se kysyy suuria ponnistuksia, mutta se voi tahtua, sillä elämä muovaa ihmistä koko ajan.

Vuosien mittaan ihminen käy läpi, kokee, ajattelee, lukee ja hänelle opetetaan monia erilaisia asioita. Ne ihmiskuvatkin, dualistinen, naturalistinen ja muut, joihin edellä on viitattu, tulevat hänen eteensä, varsinkin jos hän on kansalainen, joka saa ylempää opetusta. Hänen kuvaansa ihmisestä jää tästä kaikesta kuitenkin yleensä vain se,

mikä on tullut aidoksi ongelmaksi siinä todellisuudessa, joka on kasvanut ihmisen mukana hänen itsensä kasvaessa ja saanut siinä omaa minää muovaavan ratkaisun. Tus-kalliset kokemukset ja pettymykset voivat jättää kuvaan alueita, joiden lähelle ihminen ei enää halua pala-ta, ei kokemuksissaan enempää kuin puheissaan itsensä tai kanssaihmisensä kanssa.

Kuva ihmisestä kanssaihmisenä on se kuva, minkä ihminen lähimmäisestään sisäisen kuvansa perusteella muodostaa. Siinä heijastuvat ne omituisuudet, mitä hänen omassa kuvassaan on. Hänellä ei ole mitään muuta ihmisen mallia. Hänen oma mallinsa on yleispätevä hänen näkökulmastaan. Yleensä vain ihminen, joka selviteltyään jollain menestyksellä omia vaikeuksiaan kykenee tarkastelemaan itseänsä erilaisia taustoja vastaan, pystyy eläytymään kanssaihmisensä poikkeuksellisiin vaikeuksiin ja ymmärtämään hänen tilanteitaan.

Sairaus elämän kriisinä

Edellä todettiin, että sairaus on tilapäistä tai pysyvää epäonnistumista siinä kulttuuri-ihmisen osassa, joka ihmiselle lajinmukaisesti kuuluu. Näin sairaus aina, niin kuin sairas itse kokee sairautensa, saattaa hänen elämänmahdollisuutensa kyseenalaisiksi.

Sairautensa kautta sairas asettaa elämänmahdollisuuksiaan koskevan kysymyksen sille, jonka puoleen hän kääntyy saadakseen apua

hätäänsä. Tämä on ensisijaisesti lääkäri, mutta yhtä hyvin hän voi olla sairaanhoitaja, pappi tai opettaja, sosiaaliviranomainen, perheenjäsen hänen omassa perheessään tai kuka tahansa kansalainen vuorovaikutuksessa lähimmäisensä kanssa.

Mikä on se kuva ihmisestä, joka on tässä tärkeä? Hieman kärjistäen voisi vastata, että mitään kuvaa ihmisestä ei tarvita, koska ihminen itse on paikalla. Kaikki kuvat ihmisestä tai mallit hänen sairautensa, olivat ne tieteellisesti kuinka täydellisiä tahansa, ovat tässä tilanteessa vain apuvälineitä. Tunteeko sairas, että hän saa vastauksen sairautensa kautta asettamaansa kysymykseen, riippuu viime kädessä siitä ihmiskuvasta, joka on vastauksen antajan omaan minään liittyvä persoonallinen ihmiskuva. Se määrää, kuinka hän kykenee sairaan hädän kokemaan.

Sairas voi vakavassa tilanteessa kokea vastauksen riittäväksi, jos se vain saa hänet vakuuttumaan siitä, että sairaus ei ole kuolemaksi. Mutta vastaus voi tuskin olla vain sanallista vuorovaikutusta. Yleensä siihen liittyy myös toimenpiteitä, joita sairas voi tilanteensa ja kulttuuritaustansa mukaan arvostaa tai arvostella.

Sisäisestä ihmiskuvasta riippuu ratkaisevasti, millaisia ihmiset ovat kanssaihmistensä auttajina ja kasvattajina. Jos tämä kuva ei ole riittävän ehjä, sairas etsii turhaan vastausta kysymykseensä, mitä hänen sairautensa hänelle merkitsee. Psykoterapian taitokin on vain tek-

niikkaa, jos sen oppiminen ei ole samalla tarpeeksi muokannut terapeutin persoonaa.

Biolääketieteen tapa olla tiedettä, so. jättää sivuun ihminen kanssaihmisensä ja sairaus elämän kriisinä ehkä ainakin osaksi selittää sen arvostelun, joka nykyään kohdistetaan lääketieteeseen. »Milloinkaan ennen ei mitään, mikä tosiasiallisesti on ollut niin hyvää, ole muistettu niin huonoksi», sanottiin eräässä amerikkalaisessa katsauksessa. Eihän sairas aina saa apua, jos häntä jostakin paikasta korjataan, hän ehkä paranee siitä itseltäänkin. Hän haluaa tietää jotain kohtalostaan, usein sellaistaakin, mitä hän ei tiedä kysyvänsä.

Miten lääkäriä arvostetaan riippuu nähtävästi edelleen eniten hänen kyvystään ottaa vastaan sairaan kuorma, kuunnella häntä ihmisenä ja antaa sen mukainen vastaus. Viitteenä siihen, ja niitä löytäisi kai meiltäkin, voisi mainita lontoolaisen yleislääkärin Jeremiah Slateryn, joka jokin aika sitten siirtyi eläkkeelle. Siinä yhteydessä häntä kunnioitettiin juhlatilaisuuksin, esitelmin ja lehtikirjoituksin. Hänen 'tieteellinen' oppineisuutensa näyttää kuitenkin olleen vain tavallista oikeaoppisuutta, ja oli myös ihmistyyppejä, joita hän ei siehtänyt.

Opetuksen tavoitteet

Siinä, mitä edellä on sanottu, ei liene mitään, mitä ei tavalla tai toisella yleisesti tiedettäisi. Mutta

se tuskin on saanut muotoa akateemisessa opetuksessa. Opetuksen pitäisi vastaavasti muuttua.

On todennäköistä, että ilman tätä muutosta lääketiede tulee jatkuvasti yhä teknisemmäksi ja kiinnostaa yhä vähemmän huomiota sairautteen elämän osana.

En sano tätä siksi, että olisin erityisesti pessimistinen lääketieteen suhteen, vaan siksi, että kaikessa akateemisessa opetuksessa on ajan mittaan kiinnitetty yhä vähemmän huomiota ihmisen persoonallisuuden kehittämiseen tai muuttamiseen. Pidetään kai sopimattomana ja luvattomanakin asettaa akateemiselle kansalaiselle mitään hänen persoonallisuuttaan koskevia vaatimuksia. Ne torjutaan, vaikka voidaan — tai ehkä juuri siksi että voitaisiin — vaatia milloin mitään poliittista uskoa. Akateeminen ilmapiiiri on kovin tieteellistynyt. Ehkä kirkon virkaankin pitää kohta voida vihkiä myös ateisti.

Voi siis käydä niin, että lääkäri ei tulevaisuudessa, teknisten tehtävien yhä lisääntyessä, kiinnitä yksilön sairautteen elämän kriisinä sitäkään huomiota, minkä lääkäri kokemuksensa opastamana on tähän mennessä siihen kiinnittänyt. Silloin huolenpito sairautteen tästä puolesta jää lähinnä sairaanhoitajan asiaksi. Hän ei voi työssään välttää ihmisen kohtaamista ja itse muuttumista siinä.

Suom. lääk.l. 1978:33:2678

Leena
LKT
HYKS,

Tietol
PEC

Tietok
hivene
vähent
tutkim
CT-kuv
kustann

Hounsfiel
1973 men
miseksi tie
teiden avul
mä, tieto
computed
yleisen hy
ja nopeana
hentää sam
gisia tutkin
Eri lähteid
kefalografia
tokonetomc
jälkeen 50-
fiat 25—7
1975, Jons
Vaikka kai
suudessa or
kirjoituksia
muiden neu
musten käy
beelliseksi ta
ta myös ke
ensimmäiser
kauden aikar

Aineisto

HYKS:n Me
tokonetomog
tiin 13.6.78.
kuukauden a
kimusta, nais